

Malmö högskola
Fakulteten för Lärande och Samhälle
Individ och Samhälle

Examensarbete
15 högskolepoäng

Rektorsers uppfattningar om skolors integrerande verksamhet

Principals' views on schools integrating
activities

Ženja Ristić
Alen Ibraković

Lärarexamen 300hp
Samhällsvetenskap och lärande
2012-03-26

Examinator: Jan Anders Andersson

Handledare: Therese Vincenti Malmgren

Sammanfattning

Syftet med vår studie är att undersöka huruvida skolor, utifrån rektorers perspektiv som dess pedagogiska ledare, arbetar med integration. Vi fokuserar på hur skolorna enligt rektorerna förhåller sig till styrdokument och elevpopulationen. Undersökningen genomfördes med hjälp av en kvalitativ metod i form av intervjuer med sju högstadierektorer på sju olika skolor i en utvald kommun. Vårt teoretiska utgångsläge inbegriper ett sociologiskt förhållningssätt till våra empiriska data. Huvudresultatet i uppsatsen är att eleverna i den undersökta kommunen inte får likvärdig utbildning eftersom det på skolorna saknas handlingsplaner och mål för hur integrationsarbetet skall fortlöpa, vilket försvårar elevernas möjligheter att möta samhället.

Nyckelord: Handlingsplan, integration, mångfald, styrdokument, rektor.

Förord

Det genomgående arbetet med uppsatsen har för oss inneburit höga krav på en god planering och flexibilitet i schemat. Vi har genom samtal och reflektioner gemensamt arbetat fram uppsatsens struktur, inledning, metod, analys, resultat och diskussion. Ženja lade fokus på kunskapsbakgrunden som lyfter olika aspekter av integration. Alen lade däremot fokus på olika teoretiska perspektiv som är relevanta för valet av ämne. Vi har dock haft ett gott samarbete genom samtliga avsnitt. Genom att diskutera fram vad som är relevant för innehållet i uppsatsen har vi kunnat komplettera varandra inom olika områden, så som argumentation, språkformulering och reflektioner.

Malmö högskola 2012

Ženja Ristić

Alen Ibraković

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	7
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	8
1.2 BEGREPPSDEFINITIONER	8
1.2.1 Mångfald	8
1.2.2 Kulturell mångfald	9
1.2.3 Integration	9
1.2.4 Interkulturalitet	9
2. KUNSKAPSBAKGRUND	11
2.1 HISTORISK BAKGRUND	11
2.2 OLIKA ASPEKTER PÅ INTEGRATION	12
2.2.1 Skola, integration och mångfald	13
2.2.2 Föräldrasamverkan	14
2.2.3 Språkutveckling	16
2.3 STYRDOKUMENT	17
2.3.1 Kommunens skolplan	19
2.3.2 Rektors uppdrag	20
2.4 SAMMANFATTNING	20
3. TEORETISKT RAMVERK	21
3.1 SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV	21
3.2 SOCIOEKONOMISKT PERSPEKTIV	23
3.3 SPRÅKSOCIOLOGISKT PERSPEKTIV	24
4. METOD	26
4.1 URVAL	26
4.2 GENOMFÖRANDE	27

4.3 RELIABILITET OCH VALIDITET	28
4.4 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	28
4.5 BEARBETNING OCH ANALYS	29
5. RESULTAT	30
5.1 SKOLANS KARAKTÄR	30
5.1.1 Språk	31
5.2 TRYGGHET OCH VUXENSAMVERKAN	32
5.3 FAKTORER FÖR DELAKTIGHET	34
5.4 SAMMANFATTNING	36
6. ANALYS	37
6.1 ANALYS AV SKOLANS KARAKTÄR	37
6.2 ANALYS AV SPRÅK	38
6.3 ANALYS AV TRYGGHET OCH VUXENSAMVERKAN	39
6.4 ANALYS AV FAKTORER FÖR DELAKTIGHET	40
7. DISKUSSION	43
7.1 SLUTSATS	46
REFERENSLISTA	48
BILAGA 1	51
BILAGA 2	52

1. Inledning

Valet av ämne till uppsatsen speglar samtiden som vi ställs inför som lärare i Sverige. Det är ett mångkulturellt land med individer som har många olika bakgrunder. Skolan blir därför en mötesplats för individerna vilket skolpersonal bör ha kunskap om och kunna ta vara på.

Enligt skollagen har alla elever i Sverige rätt till likvärdig utbildning¹ och det är vår utgångspunkt i studien. Eftersom alla skolor bedrivs utifrån samma skollag bör alla skolor ge likvärdig möjlighet till eleverna att delta i samhället. Skolorna bör lyfta integrationsproblematiken, processen och tankarna kring detta oavsett om det är mångkulturella skolor eller inte. Skolorna skall enligt läroplanen dessutom eftersträva ett interkulturellt perspektiv i undervisningen vilket innebär att pedagogen aktivt utbyter sina kunskaper om sin kultur med starkt intresse för elevernas olika kulturer.² Därför behöver begrepp som mångfald, kulturell mångfald, mångkultur och integration, som existerar i anslutning till interkulturaliteten, på olika sätt närvara i skolornas verksamheter.

Förutsättningen för uppsatsen är att vi medvetet inte väljer att stigmatisera skolor genom att undersöka skolor med en särskild elevsammansättning. Fokus i studien är således inte att särskilja och kategorisera skolorna utan istället att undersöka dem utifrån de gemensamma premisser de arbetar utifrån, där kommunala och nationella styrdokument skall genomsyra verksamheterna.

Det som läsaren kan förvänta sig av uppsatsen och det som vi vill belysa är vikten av att integrerande processer förekommer i skolverksamheten. Inblicken i det undersökta ämnet sker genom anknytning till gällande styrdokument, sociologiska teorier samt en gedigen kunskapsbakgrund där olika aspekter av integration skildras.

---

¹ Skollagen 2010:800, kap 1, 9 §.

² A. Runfors, *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar (En studie av hur invandrarskap formas i skolan) 2:a upplagan*, Stockholm 2010, s. 100.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår uppsats är att undersöka hur skolor, utifrån rektorers perspektiv som dess pedagogiska ledare, arbetar med mångfald vilket i vårt fall specifikt handlar om integration. Vi avser studera hur skolorna enligt rektorerna förhåller sig till styrdokumentet och elevpopulationen ur ett integrationsperspektiv. Vi önskar även belysa de skillnader och likheter som genom verksamheten kan bli synliga i undersökta skolor.

- Vilka faktorer ser rektorerna på enskilda högstadieskolor som avgörande för integrationsprocessen?
- Hur speglar val av arbetssätt integrationsprocessen utifrån rektorers perspektiv?

1.2 Begreppsdefinitioner

1.2.1 Mångfald

Mångfald brukar definieras utifrån kulturella skillnader i värderingar, övertygelser och inlärd beteenden. Hans Lorentz skriver att olika grupper delar dessa aspekter. När grupperna interagerar blir de behandlade som säregna enheter på grund av nationalitet, etnicitet, kön, ålder, fysisk karaktär, sexuell orientering, ekonomisk status, utbildning, yrke, religion etc.³ Inom uttrycket mångfald förekommer begreppen kulturell mångfald och integration vilka vi har valt att fokusera på. Integration är således en del av mångfaldsarbetet utifrån vårt sätt att arbeta i den här uppsatsen.

---

³ P. Lahdenperä & H. Lorentz (Red.), *Möten i mångfaldens skola (Interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar)*, Lund 2010, s. 183.

1.2.2 Kulturell mångfald

Kulturell mångfald är en underrubrik till och en del av begreppet mångfald. Det har två perspektiv vid användning, ett positivt perspektiv som lyfter kulturen genom mat, musik, dans och tradition och ett negativt perspektiv som lyfter kulturella skillnader som en börda, svåra att hantera och annorlunda.⁴

1.2.3 Integration

Begreppet integration, som en underrubrik till mångfald, kan definieras på olika sätt. Vi har i undersökningen utgått från Ulla Gadlers definition där integration ses som ”en gemenskap där alla har sin naturliga tillhörighet och lika värde och rätten till delaktighet och även ett ansvar för att forma helheten”.⁵

Integration skall enligt oss fokusera på individernas rätt till att delta i skolan och i samhället. Vi avser att med begreppet integration inbegripa tvåvägsprocessen som är nödvändig för att olika delar av samhället skall mötas. Med det menar vi att utgångspunkten för oss är att integration är en genuin process där olika delar av samhället möts på lika villkor, oberoende av vilken bakgrund de må ha.

1.2.4 Interkulturalitet

Enligt Hans Lorentz handlar interkulturalitet om gränsöverskridande interaktion och ömsesidig förståelse. Vidare skriver han hur det inom den interkulturella pedagogiken förekommer begrepp som social interaktion, interkulturell kommunikation och interkulturellt lärande. I undervisningen skall fokus läggas på att bryta barriären ”vi och dem” samtidigt som innehållet skall spegla den etniska och kulturella mångfalden i samhället.⁶ I förhållande till begreppet mångfald används interkulturalitet som ett

---

⁴ A. Runfors, *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar (En studie av hur invandrarskap formas i skolan) 2:a upplagan*, Stockholm 2010, s. 234.

⁵ U. Gadler, *En skola för alla – gäller det alla? (Statliga styrdokumentens betydelse i skolans verksamhet)*, Göteborg 2011, s. 61.

⁶ H. Lorentz, *Talet om det mångkulturella i skolan och samhället (En analys av diskurser om det mångkulturella inom utbildning och politik åren 1973-2006)*, Lund 2007, s. 195.

verktyg för att uppnå utökad mångfald i skolan och samhället. Ett sätt som det kan ske på är genom den integrerande tvåvägsprocessen där individerna möts på lika villkor.

2. Kunskapsbakgrund

2.1 Historisk bakgrund

I en historisk kontext fastställdes den första invandringspolitiken år 1968 och handlade om ”jämlikhetsmålen”. Debatten kring invandrares rättigheter växte fram under 1970-talet då det fastslogs att invandrare skulle ha samma rätt till välfärdsystemet som infödda svenskar. De skulle få utveckla och bevara sin kultur och sitt språk och samtidigt bli en del av det svenska samhället vilket innebar att arbeta och gå i skolan tillsammans med infödda svenskar. Begreppet säråtgärd användes angående välfärd för utlandsfödda, det skulle främja språk och öka de kulturella resurserna.⁷ Därmed skulle Sverige fokusera på det nya idealet ”mångkultur” till förmån för assimilationspolitiken som präglat svensk politik tidigare.⁸

Före år 1975 karaktäriserades den svenska assimilationspolitiken av målet att införliva invandrade individer i en gemensam svensk kulturell sfär.⁹ Skolan fick här en avgörande roll som institution då den skulle erbjuda jämlikhet, valfrihet och samverkan. Starka flyktingströmmar tvingade dock Sveriges inrikespolitik att förändras av tidens anda. Integrationspolitiken aktualiserades i debatten kring behandling av nyanlända, där fokus lades på språkresurser som skulle ge invandrarna arbete och där de senare skulle bli en del av samhället.

Tanken om en enhetlig skola fastställdes redan år 1962 och grundade sig i att utjämna olikheter bland majoritetsbefolkningen samt mellan majoritet kontra minoritetsbefolkningen och därmed skapa en mötesplats för alla. 1970-talets politik lyfte integrationsfrågan genom att grunda sin tanke på att invandrare skulle gå i

---

⁷ N. Bunar, *Skolan mitt i förorten (Fyra studier om segregation, integration och multikulturalism)*, Eslöv 1999, s. 24.

⁸ H. Concha, *Modersmålsundervisningen i Malmö (En krönika)*, Malmö 2007, s. 11.

⁹ V. Lozic, *I historiekanonens skugga (Historieämne och identifikationsformering i 2000-talets mångkulturella samhälle)*, Malmö 2010, s. 38.

enhetlig skola med majoritetsbefolkningen och på så vis utjämna olikheterna.¹⁰ Under 1970- talet fanns ett tydligt krav från regeringen kring språk där hemspråk skulle ses som obligatorisk för alla barn som hade ett annat språk i vardagen. Stark tilltro fästes vid att hemspråksundervisningen skulle vara grunden för att kunna utveckla det svenska språket. Hemspråksreformen slogs fast 1975.¹¹ Svenska som andra språk lyfts dessutom i debatten och Lgr 80 lyfte att svenska som andra språk skulle utveckla språkkunskaper som skulle underlätta och bidra med att elever kan vara en del av sin miljö. Det skulle dessutom bidra till att elever som har ett annat språk än svenska som sitt modersmål skulle få likvärdig utbildning som barnen med svenska som modersmål.¹²

Under 1980-talet utmärktes Lgr 80 i direktiven om föräldrasamverkan och att föräldrarna skulle ha en inverkan på barnens skolgång. Samspelet mellan hemmet och skolan skulle öka resultat, förmågor och främja utvecklingen hos barn.¹³ Under 1990 talet blev föräldrarna på nytt viktiga i debatten om samverkan då det handlade om kunskaper. Föräldrarnas kunskap om sitt barn är en kompetens som föräldrarna oftast kan bäst och som skolan kan ta del av.¹⁴

2.2 Olika aspekter på integration

Idag är integrationspolitiken ett komplext forum där definition av invandrare samt hur integrationen skall bedrivas diskuteras. Idag bör begreppet integration innebära en process som skall underlätta för invandrare och nyanlända att ta del av samhället, dess rättigheter och skyldigheter utan att kränka eller behöva överge sin egen kultur eller sitt språk.¹⁵ Noterbart är dock att författarna diskuterar integration som en tvåvägsprocess, vilket läsaren bör ha i åtanke.

Problematiken som både präglar 1970-talet och 2010-talet är att invandrare ses som en homogen grupp och med detta kommer ett ”vi och dem” perspektiv.

---

¹⁰ A. Runfors, *SOU 2004:33: Kunskap för integration (Om makt i skola och utbildning i mångfaldens Sverige)*, Stockholm 2004 s. ?.

¹¹ H. Concha, *Modersmålsundervisningen i Malmö (En krönika)*, Malmö 2007, s. 9.

¹² Skolverket, *Rapport nr 5 om undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk*, Stockholm 1992, s. 16.

¹³ L. Bouakaz, *Föräldrasamverkan i mångkulturella skolor*, Lund 2009, s. 39.

¹⁴ *Ibid.*, s. 41.

¹⁵ Integrationsverket.se

Kategoriseringen av invandrare eller svenskar skulle innebära att dessa grupper bär på normer och egenskaper som är gällande för alla medlemmar av gruppen och att ”dem” ska ta del av det ”vi” är.¹⁶

Kategoriseringen av invandrare har bidragit med att ”belastning” och ”problematik” förknippas med den delen av befolkningen. Fördomar om invandrare och negativa inställningar skapar i sig ett utanförskap.¹⁷ Det viktiga med integrationsarbete är att politiken öppnar upp möjligheter för nya medborgare att nå utbildning, arbete och sociala sammanhang. Sveriges integrationspolitik skall skapa möjlighet för samtliga invånare att känna sig delaktiga i samhället och att förebygga diskriminering genom lagstiftning. Inom utbildningsverksamheten skall alla barn få möjlighet till likvärdig och god utbildning.¹⁸

2.2.1 Skola, integration och mångfald

Skolan återspeglar det samhälle vi lever i. De erfarenheter, värderingar och normer eleverna tar med sig till skolan blir den största utmaningen för alla medverkande inom skolmiljön att arbeta med.¹⁹ Även om alla elever skall ha rätt till samma utbildning kräver det av skolverksamheten att den ständigt utvecklas, förnyas och hämtar in nya perspektiv. Samhället kräver att skolan förnyar verksamheten genom t.ex. fortbildningar för att motsvara alla elevers olika behov.²⁰ Genom att arbeta efter ett mångkulturellt perspektiv förnyas skolans verksamhet och det skapas en miljö som vänder sig till samtliga elever oavsett etnisk tillhörighet.²¹

Skollagen bygger på värdegrund, demokratiska värderingar och jämlikhet. Skollagen lyfter att ”alla skall, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat

---

¹⁶ A. Runfors, *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar (En studie av hur invandrarskap formas i skolan) 2:a upplagan*, Stockholm 2010, s. 7.

¹⁷ *Ibid.*, s. 12.

¹⁸ <http://regeringen.se/sb/d/2279> (2012-02-25)

¹⁹ P. Lahdenperä & H. Lorentz (Red.), *Möten i mångfaldens skola (Interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar)*, Lund 2010, s. 77.

²⁰ N. Bunar, *Skolan mitt i förorten (Fyra studier om segregation, integration och multikulturalism)*, Eslöv 1999, s. 29.

²¹ P. Lahdenperä & H. Lorentz (Red.), *Möten i mångfaldens skola (Interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar)*, Lund 2010, s. 177.

följer av särskilda bestämmelser i denna lag”.²² Eftersom integrationen handlar om demokratiska värderingar och jämlikhet blir skolans roll en viktig del vid förenande av alla barn oavsett bakgrund utifrån kön, klass och etnicitet.²³ Skolor med öppet bemötande skapar också en mötesplats för föräldrar att ta del av skolaktiviteterna. Detta ger i sin tur goda förutsättningar för lärande och verksamheten. Jämlikhet är en grund för ett bra integrationsarbete och påverkar dessutom kvaliteten på utbildningen. Till denna jämlikhet räknas tillgången till det stöd som skolan behöver för att kunna bedriva en god verksamhet, t.ex. material och undervisning, där individerna kan uppnå optimala resultat.²⁴ Enligt Evenshaug och Hallen bör dock integrering innebära något mer än att bara placera olika elevkategorier i samma klass eller skola. Insatserna bör bli mer aktiva där positivt socialt samspel och bra sociala relationer utvecklas för alla elever.²⁵

2.2.2 Föräldrasamverkan

Föräldrars val av skola till sina barn har visat sig vara en effekt av flera olika faktorer. Social, ekonomisk och kulturell bakgrund hos föräldrarna påverkar vilken skola barnen går på.²⁶ En annan faktor är majoritetens val och påverkan i ett område. Många föräldrar påverkas av hur grannarna i området gör skolval, speciellt i områden som är segregerade. Föräldrarna gör alltså inte val utanför ramarna på grund av grannpåverkan.²⁷ Genom föräldrarnas bakgrund samt val av skola kommer barnen med olika erfarenheter att mötas samt ha olika förutsättningar för att lyckas i skolvärlden.²⁸ Föräldrasamverkan handlar om att sätta upp mål, uppmuntra, upprätthålla och stimulera sina barn.²⁹

De senaste tio åren har debatten präglats av bristen på föräldrasamverkan i skolan, i synnerhet hos föräldrar med utländsk härkomst. Föräldrar med utländsk härkomst

---

²² Skollagen 2010:800, kap 1, 8 §.

²³ N. Bunar, *Skolan mitt i förorten (Fyra studier om segregation, integration och multikulturalism)*, Eslöv 1999, s. 14.

²⁴ *Ibid.*, s. 27-29.

²⁵ O. Evenshaug & D. Hallen, *Barn och ungdomspsykologi*, Lund 2001, s. 257.

²⁶ K. Gustafson, *Vi och dem i skola och stadsdel (Barns identitetsarbete och sociala geografier)*, Uppsala 2006, s. 17.

²⁷ *Ibid.*, s. 18.

²⁸ N. Bunar, *Skolan mitt i förorten (Fyra studier om segregation, integration och multikulturalism)*, Eslöv 1999, s. 14.

²⁹ L. Bouakaz, *Föräldrasamverkan i mångkulturella skolor*, Lund 2009, s. 151.

kommer med erfarenheter av normer och värderingar kring ansvaret skolan bär i hemländerna. För att uppnå optimala förutsättningar för elever behöver skolan och föräldrarna ha en öppen dialog.³⁰ Skolan måste betona sitt arbetssätt, värdegrund, läroplaner osv. för föräldrar med annan skolerfarenhet och skolsystem.³¹ När det gäller missförstånd och skillnader i sociala koder har det visat sig att föräldrar med utländsk härkomst upplever negativa känslor och besvikelse gentemot svenskt skolsystem. Skolpersonal har i sin tur tolkat det som ointresse och engagemang från föräldrarnas sida. Faran med detta är att parterna skuldbelägger varandra.³²

Interkulturellt förhållningsätt kräver samarbete mellan lärare och föräldrar. En stor vikt läggs på att läraren utvecklar interkulturella kunskaper kring andra traditioner, religioner och sociala koder. Tillsammans med kompetensen och viljan att möta det nya skapas en positiv anda kring öppenhet för samarbete. Interkulturellt arbetssätt öppnar upp samverkan med föräldrarna.³³ Rädslan för föräldrarnas bristande kunskaper i svenska samt att informationen kring hur skolan fungerar ofta inte når ut till föräldrarna kan orsaka att en informationsasymmetri uppstår och bidrar till att föräldrar undviker att komma till skolan, vilket i sin tur kan leda till att föräldrarna hamnar i utanförskap beträffande barnens skolgång.³⁴ I en mångkulturell skola krävs större tolerans och vilja att ta del av det som kan framstå som ”nytt” och ”främmande”.³⁵ Fördomar och stereotypa föreställningar från båda sidor kan skapa en ojämställdhet och negativ påverkan. Interkulturellt arbetssätt kräver djupare relationer och att samtliga vuxna, föräldrar och lärare, tar sig an nya roller för att utveckla optimal miljö för eleven.³⁶

---

³⁰ Ibid., s. 157.

³¹ P. Lahdenperä & H. Lorentz (Red.), *Möten i mångfaldens skola (Interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar)*, Lund 2010, s. 77.

³² Ibid., s. 75.

³³ Ibid., s. 65.

³⁴ L. Bouakaz, *Föräldrasamverkan i mångkulturella skolor*, Lund 2009, s. 43.

³⁵ Ibid., s. 43-44.

³⁶ P. Lahdenperä & H. Lorentz (Red.), *Möten i mångfaldens skola (Interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar)*, Lund 2010, s. 75.

2.2.3 Språkutveckling

Kraven för att bedriva hemspråksundervisning och svenska som andra språk ser olika ut och medför skillnader i möjligheter samt resurser. I Skolverkets rapport kan det utläsas att svenska som andra språk är mer tillgängligt än hemspråksundervisning. Kraven på att bedriva hemspråk är högre än för svenska som andra språk. Den största problemet med hemspråk är att bristen på duktiga hemspråkslärare.³⁷ Kraven är höga på modersmålsläraren vars arbete är att utveckla kunskaper hos elever både i modersmålet samt i det svenska språket. För en optimal integrationsprocess krävs det att modersmålsläraren besitter goda kunskaper i det svenska språket samt har en pedagogisk utbildning. Verkligheten visar att åtminstone en av dessa två faktorer mestadels lyser med sin frånvaro.³⁸

Det andra problemet med hemspråksundervisning är schemalaggningen. Hemspråket har idag i många skolor fått en plats efter ordinarie skoltid vilket i sig bidragit med svårigheter. Hemspråket kan ses som besparingsåtgärd istället för tillgång vilket ledde till att undervisningen i modersmål schemalades efter obligatorisk skoltid. Det finns två dilemman med att schemalägga modersmålsundervisning efter obligatorisk skoltid. Dels handlar det om att elever som får undervisning efter ordinarie skoltid får också fler skoltimmar i veckan. Risken finns att skolan tappar elever i behov av sådan undervisning pga. den extra undervisningen som tillkommer.³⁹

En annan faktor som diskuteras under 2000-talet är modersmålslärarens status som lyser med sin frånvaro om undervisningen inte är under obligatorisk skoltid. För att modersmålsläraren skall uppnå samma status som ordinarie lärare har det krävts ett aktivt deltagande och närvarande i skolverksamheten.⁴⁰ Många skolor har inte hemspråk om elevantalet är lågt (lägre än fem elever) och då får eleverna möjlighet att vända sig till skolor som erbjuder det modersmål de talar. Detta har inte heller

---

³⁷ Skolverket, *Rapport nr 5 om undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk*, Stockholm 1992, s. 27.

³⁸ H. Concha, *Modersmålsundervisningen i Malmö (En krönika)*, Malmö 2007, s. 37.

³⁹ *Ibid.*, s. 28.

⁴⁰ *Ibid.*, s. 38.

visat sig vara oproblematiskt då tendensen visar att elever inte tar denna möjlighet i samma utsträckning som på den egna skolan.⁴¹

Kommunen ansvarar idag för att erbjuda hemspråksundervisning under hela grundskoletiden och det är en av de grundläggande förutsättningarna för att lära sig det svenska språket.⁴² Språk bör vara en resurs i det svenska samhället, men den ses idag mer som en belastning, ett skol- och samhällsproblem och därför blir det problem för elever som under hela grundskoletiden behöver lägga mycket energi på att erövra det svenska språket och de sociala koder som hör till.⁴³

Hemspråk kan dessutom öka individens betydelse. Ett språk som blir erkänt i skolvärlden genom hemspråksundervisning ger också språket en viss status. När flerspråkighet värderas positivt och investeras i ger det eleven motivation att lära sig hantera två språk.⁴⁴ Information på modersmålet hos myndigheter och skolor öppnar dessutom upp för föräldrar att skapa intresse för barnens skolaktiviteter. Samspelet mellan det svenska språket och gynnandet av modersmålet skapar förutsättningar för att minoritetsspråk bevaras och det svenska språket utvecklas. Det minskar dessutom faktorer som kan skapa utanförskap inom samhället.⁴⁵

2.3 Styrdokument

Alla barn i den svenska skolan skall ges möjligheten att möta det svenska samhället. Det innebär i realiteten att eleverna, oavsett var de befinner sig geografiskt, socialt eller ekonomiskt, ska ha lika tillgång till utbildning. Vidare beskrivs det i skollagen att ”utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare”.⁴⁶ För att elever skall kunna utvecklas till kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare behöver de få kunskap om samhället de lever i.⁴⁷

---

⁴¹ Skolverket, *Rapport nr 5 om undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk*, Stockholm 1992, s. 31.

⁴² H. Concha, *Modersmålsundervisningen i Malmö (En krönika)*, Malmö 2007, s. 27.

⁴³ H. Duroj, *Kritisk utbildningskrift nummer 101*, Solna 2001, s. 51.

⁴⁴ Ö. Dahl, *Språkets enhet och mångfald*, Lund 2000, s. 139.

⁴⁵ *Ibid.*, s. 165.

⁴⁶ Skollagen 2010:800, kap 1, 4 §.

⁴⁷ *Ibid.*, kap 10, 2 §.

Det finns tydliga riktlinjer i hur ”ansvaret för att alla barn, ungdomar eller vuxna får en likvärdig utbildning är gemensamt och måste förvaltas väl i varje skola och i varje kommun. Det ställer krav på väl utvecklade former för att säkra kvaliteten i verksamheten”.⁴⁸ I Lgr 11 står det att “skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet”.⁴⁹

Det står även att ”undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper”.⁵⁰ Likaså är det ”skolans mål att varje elev har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv”.⁵¹ Dessa två citat fokuserar på hur skolan ska beakta elevernas intressen och förutsättningar samt öppna upp möjligheterna för dem att möta samhället.

I Lgr 11 finner vi även skyldigheterna som skolornas personal har: ”alla som arbetar i skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att parterna tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet”,⁵² samt ”alla som arbetar i skolan ska verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärandemiljö”.⁵³

Fortsättningsvis skall ansvaret följa den hierarkiska ordningen från kommunen ner till skolan och den praktiska verksamheten där det tydligt fastslås hur arbetet skall fortlöpa och uppföljas. ”Som en garanti för likvärdig utbildning av hög kvalitet har staten infört ett system som ålägger skolhuvudmännen och skolor att planera, följa upp och utvärdera sin verksamhet mot nationella och lokala mål och bestämmelser”.⁵⁴

I undersökningen tas hänsyn till de språkliga aspekter vilka redogörs för i Lgr 11: ”skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt”.⁵⁵ Även skollagen lyfter hemspråket som en egen paragraf: ”En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om:

---

⁴⁸ Skr 2001/02:188, s 17.

⁴⁹ Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, 2011, s. 7.

⁵⁰ Ibid., s. 8.

⁵¹ Ibid., s. 17.

⁵² Ibid., s. 16.

⁵³ Ibid., s. 17.

⁵⁴ SOU 2002:121, s 125.

⁵⁵ Ibid., s. 13.

1. Språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.
2. Eleven har grundläggande kunskaper i språket”.⁵⁶

2.3.1 Kommunens skolplan

Alla Sveriges kommuner tolkar styrdokumentet och uppdraget självständigt. Personalens kunskaps- och människosyn påverkar elevernas möjligheter till likvärdig utbildning som i sin tur är beroende av vilka förutsättningar skolverksamheten har när det gäller ekonomiska resurser, personal, lokaler, material och kompetensen hos personalen i förhållande till elevers varierande förutsättningar.⁵⁷ Utifrån dessa premisser skiljer sig den undersökta kommunen markant för övriga kommuner i landet i och med att den tolkar styrdokumentet och uppdraget utifrån de förhållanden som råder inom dess gränser.

Med tanke på att undersökningen baseras på skolor i en större stad i södra Sverige står det i den av kommunen antagna skolplanen att ”ett interkulturellt perspektiv ska gälla i verksamheten och vardagen skall präglas av elevernas etniska och kulturella mångfald”.⁵⁸ Som effektmål har kommunfullmäktige fastslagit att varje skola i staden ska bedriva ett aktivt utbyte med elever och andra skolor i området, samt fler elever, oavsett bakgrund, ska uppleva att de har samma möjligheter i skolan.⁵⁹

I den kommunala skolplanen står det att ”varje rektorsområde/verksamhetsområde ansvarar för att fastställa lokala arbetsplaner i vilka det skall framgå hur man avser att arbeta för att verksamheten skall ge alla elever de bästa förutsättningar för att nå målen i de statliga styrdokumentet och i de kommunala målen på olika nivåer. Den pedagogiska verksamheten ska i den lokala arbetsplanen beskriva hur verksamheten ska genomföras, så att målen uppnås. Det åvilar rektorer att kontinuerligt följa upp de statliga, kommunala och lokala målen”.⁶⁰

---

⁵⁶ Skollagen 2010:800, 7 §.

⁵⁷ U. Gadler, *En skola för alla – gäller det alla? (Statliga styrdokumentets betydelse i skolans verksamhet)*, Göteborg 2011, s. 42.

⁵⁸ Skolplan för kommun X, 2004, s. 16.

⁵⁹ *Ibid.*, s. 16.

⁶⁰ Skolplan för kommun X, 2004, s. 7.

2.3.2 Rektors uppdrag

Skolledare och rektorer har idag ett oerhört stort ansvar för att forma skolorna utifrån rådande samhällsförhållanden. ”Rektorn har [...] ett särskilt ansvar för att samverka med skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning”.⁶¹

”Rektorn har [...] ett särskilt ansvar för att formerna för samarbete mellan skolan och hemmen utvecklas och att föräldrarna får information om skolans mål och sätt att arbeta och om olika valalternativ”.⁶² Rektorns ansvarstagande är avgörande för elevernas utveckling då rektorn enligt skollagen skall ”se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds”.⁶³

Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Det finns således anledning för rektorn att beakta sociala, språkliga och ekonomiska aspekter av elevernas situationer.

2.4 Sammanfattning

Kapitlet har tagit upp svensk invandringspolitik i modern tid under andra halvan av 1900-talet och framåt. Kapitlet inbegriper en redogörelse för hur staten jämte skolan försökt att möta den nya tiden där mänsklig rörlighet i allt större utsträckning formar samhället. Det har i svensk invandringspolitik förekommit olika aspekter av integration vilket vi försökt visa. Begreppet integration har problematiserats och målen för statens integrationspolitik idag har redovisat.

Vidare redovisas även skolornas arbete med integration och mångfald samt vad begreppen innebär för skolornas arbetssätt. En del av detta är hur föräldrasamverkan på skolorna fungerar och i vilken mån skolorna möjliggör samarbete med föräldrar. En annan aspekt av kapitlet är språkutvecklingen där fokus lagts på hemspråksundervisning och svenska som andraspråk. Slutligen använder vi oss av skolans och kommunens styrdokument för att finna stöd i våra resonemang.

---

⁶¹ Lgr 11, s. 19.

⁶² Ibid., s. 19.

⁶³ Skollagen 2010:800, kap 1. 8 §.

3. Teoretiskt ramverk

3.1 Sociokulturellt perspektiv

Engdahl och Larsson beskriver social integration utifrån Habermas tankar kring goda relationer som ska vara baserade på normativt samförstånd. De menar att människor ska erkänna att de har olika moraliska rättigheter och skyldigheter mot varandra med möjlighet till varje persons självförverkligande.⁶⁴ Kommunikationen som Vygotskij diskuterar blir här väldigt viktig. Det normativa samförståndet kan endast komma från att individer möts och får förståelse för varandra.

Enligt pedagogen Lev Vygotskij är den sociala aspekten där kommunikation sker mellan människor avgörande för hur väl individen kan tillägna sig andras upplevelser.⁶⁵ Att tillägna sig andras upplevelser kan härledas till den sociala interaktionen på skolan där eleverna bör ha möjlighet att interagera. För många elever kan deras skola vara den enda vardagen de möter och där kommer då interaktionen ske med elever som har liknande bakgrund. Därmed utesluts elevernas möjligheter att få en förståelse för hur samhället egentligen fungerar, bortom skolans värld. Här menar Vygotskij att det krävs en aktiv skola för att skapa aktiva elever och det skall ske i en aktiv miljö.⁶⁶ Eleven kan på bästa sätt utvecklas i en social miljö som är dynamisk men det krävs att skolan agerar genom att låta eleverna möta samhället så som det faktiskt ser ut. Vygotskij anser även att murarna som omger skolan bör rivras för att skapa kontakter utåt, både nationellt och internationellt.⁶⁷ För att eleverna skall få möjlighet att skapa kontakter behövs det mötesplatser där kommunikationen kan ske mellan olika individer, vilket Pirjo Lahdenperä skriver.

---

⁶⁴ O. Engdahl & B. Larsson, *Sociologiska perspektiv (Grundläggande begrepp och teorier)*, Lund 2006, s. 265.

⁶⁵ I. Bråten, *Vygotskij och pedagogiken*, Lund, 1998, s. 14.

⁶⁶ G. Lindqvist, *Vygotskij och skolan (Texter ur Lev Vygotskijs "Pedagogisk psykologi) kommenterade som historia och aktualitet)*, Lund, 1999, s. 72.

⁶⁷ Ibid., s. 74.

Lahdenperä har konstruerat en sammanställning av det som kännetecknar goda lärandemiljöer. Hon anser att mångfalden ska vara utgångspunkt i skolan och genomsyra organisationens tankesätt. Hon trycker på vikten av verksamhetsplaner och lokala arbetsplaner som viktiga instrument i beskrivningen av skolan och dess verksamhet. Skolans målsättning om en interkulturell lärandemiljö förutsätter att verksamhetsplanerna skall avspegla den rådande elevsammansättningen på skolan.⁶⁸ Vidare skriver Lahdenperä att interkulturellt lärande förutsätter mötesplatser och inkludering där olika grupper ges möjlighet att utbyta erfarenheter.⁶⁹ Slutligen menar hon att samarbetet med samhällets olika aktörer där skolan bör stärka samhörigheten och främja integrationen genom aktiviteter även på kvällar och helger.⁷⁰ Här är det självklart viktigt att skolledningen gör sitt yttersta för att underlätta och stödja eleverna i att möta samhällets olika aktörer.

Eftersom undersökningen bygger på skolornas arbete utifrån rektorers synpunkter, är det lämpligt att nämna skolans anda och hur denna påverkar skolprestationerna enligt Elisabeth Elmeroth. Elmeroth skriver i sin avhandling att effektiva skolor gällande skolprestation utmärks av en vänlig och stödjande atmosfär där skolledningen delar med sig av åsikter, ansvar och beslutsfattande.⁷¹ Det bör således ligga i skolledningens intresse att ha en öppen atmosfär som sprids neråt i den hierarkiska organisationen till eleverna som med skolpersonalens hjälp skapar sig en egen identitet och förhåller sig till de rådande normerna på skolan, som förhoppningsvis konstitueras av skolledningen.

Enligt John Dewey måste individen uppfatta sin egen roll i förhållande till andra. Han ser på så vis kunskap och självförverkligande som en form av social aktivitet i gemenskapen. Han menar att om skolan och samhället inte kommer till rätta med motsättningarna mellan olika samhällsgrupper förlorar människan sina naturliga impulser för kreativt och produktivt arbete.⁷² I praktiken kan spåren av teorin ses i hur skolor söker kontakt med näringslivet och vice versa där möjligheten att möta människor och skapa en gemenskap kan bli en avgörande faktor i elevernas skolgång.

---

⁶⁸ P. Lahdenperä, *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*, Lund 2004, s. 62.

⁶⁹ *Ibid.*, s. 63.

⁷⁰ *Ibid.*, s. 71.

⁷¹ E. Elmeroth, *Alla lika – Alla olika (Skolsituationen för elever med båda föräldrar födda utomlands)*, Stockholm 1997, s. 49.

⁷² H. Egidius, *Pedagogik för 2000-talet*, Stockholm 2006, s. 66.

För att hålla kunskapandet vid liv behövs möten mellan elever och läroplaner, elever och samhället samt skolan och demokratin.⁷³

Slutligen framhävs betydelsen av lärandemiljöer, olika sociala sammanhang och möten för elevernas integrering i samhället.

3.2 Socioekonomiskt perspektiv

De centrala aspekterna i Pierre Bourdieus teori är habitus, fält och kapital. Habitus uttrycker individernas inlärd handlingsmönster. När individen gör särskilda val bidrar det till att reproducera makthierarkier. Individernas värld formas av habitus och begreppet används för att analysera individernas positioner i samhället.⁷⁴ Begreppet fält används för att referera till en dynamisk situation där habitus verkar. Relationen mellan habitus och fält resulterar i individernas handlingar och när individerna agerar, sker det i särskilda fält som t.ex. sport, politik och utbildning. Ett samhälle består av många olika fält som uttrycker sociala skillnader och motsättningar. Inom och mellan varje fält konkurrerar individer och grupper. Bourdieu skiljer på olika former av kapital: ekonomiskt kapital (pengar och materiella tillgångar), kulturellt kapital (utbildning, kunskaper och erfarenheter) samt socialt kapital (släkt, vänner, kontakter och nätverk).⁷⁵ Enligt Bourdieu står det ekonomiska kapitalet över de övriga kapitalen. Individer och grupper som kontrollerar det ekonomiska kapitalet kan utöva makt över andra individer och grupper eftersom allt kan mätas och köpas för pengar.⁷⁶

Bourdieu diskuterar även kulturell reproduktion i vilket han beskriver hur skolan med andra institutioner bidrar till att upprätthålla sociala och ekonomiska orättvisor över tid. Han skriver att barn från lägre social- och minoritetsgrupper pratar och beter sig på ett sätt som inte stämmer överens med grupper som dominerar i skolan, det sker således en kulturkrock i skolan där barnen hamnar i en främmande miljö.⁷⁷

Enligt Marjanca Pergar-Kuscer finns det mycket forskning som understöder påståendet om att barn från olika sociala klasser uppnår olika resultat i skolan. Ett barn från ett hem med en högre socioekonomisk status gör bättre ifrån sig i skolan än

---

⁷³ A. Maltén, *Vad är kunskap?*, Borås 1988, s. 47.

⁷⁴ A. Giddens, *Sociologi*, Lund 2007, s. 121.

⁷⁵ *Ibid.*, s. 122.

⁷⁶ *Ibid.*, s. 123.

⁷⁷ *Ibid.*, s. 533.

ett barn från ett hem med en lägre socioekonomisk status. Hon pekar på olika faktorer som spelar roll i definieringen av den socioekonomiska statusen: föräldrars förväntningar, kulturell bakgrund samt språkkunskaper.⁷⁸ Hon skriver att föräldrarnas socioekonomiska status indirekt påverkar hur väl barnen kan utnyttja möjligheterna i skolan.⁷⁹ Trots den här kunskapen om att barns möjligheter beror på socioekonomisk status menar artikelförfattaren att skolorna inte agerar tillräckligt mycket och tillräckligt snabbt för att hjälpa barnen ut ur utanförskapet.⁸⁰

3.3 Språksociologiskt perspektiv

Basil Bernstein undersöker språkets relation till skolframgång. Barn från olika samhällsklasser socialiseras in i ett språkbruk som leder till olikheter i skolframgång. Teorin utgår från att barn och ungdomar tillägnar sig de språkliga normer som finns i den miljö de växer upp i. Talet som barnen och ungdomarna använder sig av i sin omgivning speglar den sociala struktur och kultur som de är en del av. Bernstein menar också på att talet kan påverka barnens kognitiva förmåga då de lär sig att tolka, framställa och värdera verkligheten på ett visst sätt.⁸¹ Bernsteins teori är relevant för problematiken för uppsatsen då språket ses som en viktig del av integrationen. Teorin visar på den avgörande faktorn som boendet har för skolframgång. Beroende på vilken skola eleven läser vid, förutsatt att skolan ligger elevens bostadsområde, kommer eleven att få ett visst språk och därmed varierande möjligheter till sociala nätverk och integration i samhället. Det är således skolans ansvar att enligt gällande skollagar och förordningar ge eleverna möjligheter att möta samhället.⁸²

Östen Dahl skriver att språket består av mycket mer än meningar, ord och satser. Språket har ett oskrivet system som bygger på normer och värderingar. Språk kan ses ur ett kulturellt perspektiv som kallas mem. Memsystem är kulturella drag så som

---

⁷⁸ M. Pergar-Kuscer, *Compulsory education, equal opportunities and inequality due to a child's background*, 2003, s. 273.

⁷⁹ *Ibid.*, s. 274.

⁸⁰ *Ibid.*, s. 277.

⁸¹ J. Einarsson, *Språksociologi*, Lund 2004, s. 168.

⁸² Skollagen 2010:800, kap 10, 2 §.

språk, som överförs och inlärs mellan människor.⁸³ Språket är enligt Roger Säljö ett verktyg för att kommunikationen mellan människor skall kunna fungera.⁸⁴

James A. Banks, menar att de grupper som skiljer sig från de normsättande grupperna har svårare att lyckas i skolan. Språket kan dessutom bli en identitetsmarkör som skapar tillhörighetskänsla och betydelse både för den enskilde individen och för samhällskollektivet.⁸⁵ Att lära sig avkoda majoritetsspråket kan vara svårt, både regler som är skrivna och oskrivna.⁸⁶ Största svårigheten är att genom språket inte skapa ett ”vi och dem” tänkande, då brytning, dialekt och ordförråd kan skilja mellan människor inom majoritets- och minoritetsbefolkningen.⁸⁷ Hur lätt individer kan koda av språknormer och oskrivna regler beror också på hur likt modersmålet är det nya språket samt hur aktivt och hur ofta det nya språket används i olika sammanhang.⁸⁸

Annemarie Dinvaut skriver att skolorna bör ge tvåspråkiga elever möjlighet att använda båda språken kontinuerligt under utbildningen. På så sätt kan eleverna uppnå genuin tvåspråkighet och överbrygga gapen som finns mellan språken de talar. En viktig aspekt i detta är enligt författaren att skolorna erkänner värdet och statusen på språken som elevernas familjer talar.⁸⁹ Även Blob och Persson skriver om problematiken bland flerspråkiga elever. De menar på att de statligt förordnade strategierna för att lösa dilemmat inte har någon förankring i skolornas dagliga verksamhet. De argumenterar för att vidga förståelse för språket som en viktig faktor för identitetsskapande för elever. På så vis blir det en grund till hur eleverna på ett framgångsrikt sätt förhåller sig till skolan.⁹⁰

Utifrån den här utgångspunkten kan språkets betydelse lyftas fram för elevernas skolgång samt vilken skillnad det innebär i skolornas arbetssätt i den undersökta staden i södra Sverige.

---

⁸³ Ö. Dahl, *Språkets enhet och mångfald*, Lund 2000, s. 32.

⁸⁴ R. Säljö, *Lärande & kulturella redskap (om läroprocesser och det kollektiva minnet)*, Falun 2010, s. 33.

⁸⁵ V. Lozic, *I historiekanonens skugga (Historieämne och identifikationsformering i 2000-talets mångkulturella samhälle)*, Malmö 2010, s. 37.

⁸⁶ Ö. Dahl, *Språkets enhet och mångfald*, Lund 2000, s. 134.

⁸⁷ *Ibid.*, s. 95.

⁸⁸ *Ibid.*, s. 283.

⁸⁹ A. Dinvaut, *The potentialities of children in a multi-cultural and multi-lingual context*, 2003, s. 139.

⁹⁰ M. Blob & H. T. R. Persson, *The multilingual school – how to establish spaces for negotiation*, 2003, s. 146.

4. Metod

Uppsatsen utgår från ett empiriskt angreppssätt där kvalitativ metod har använts. Genom kvalitativ undersökning får intervjudeltagaren möjlighet att tänka och reflektera kring sina åsikter och för intervjuaren blir det ett sätt att försöka förstå och tolka resultatet.⁹¹ Valet av semi- strukturerad intervju har inneburit åtta i förväg konstruerade frågor.⁹² Två olika infallsvinklar har använts, dels preciserade frågor: (Hur tänker du när du...) samt inledande frågor: (När du tänker...)⁹³ Öppna frågor har konstruerats vilka låter intervjudeltagaren själv reflektera över svaret. För att belysa vad som menas med öppna frågor ges här ett exempel: Hur ser du på samarbete mellan din skola och näringslivet? För övriga frågor, se bilaga 1. Intervjuformen skapar ett flyt i samtalet där intervjuaren får en större möjlighet att vara en del av dialogen eftersom fokus inte ligger på att anteckna.⁹⁴

4.1 Urval

Undersökningens fokus ligger på en av Skånes större städer på grund av dess aktualitet i media gällande mångkultur och integrationsarbete. Mellan åren 1999 och 2003 investerade kommunen stora summor i ett försök att minska segregationen.⁹⁵ I den specifika staden finns en stor variation av skolor, dvs. klassmässigt och etniskt differentierade strukturer skolorna sinsemellan.

Undersökningen avgränsas till att enbart fokusera på högstadierektorer. Orsaken till valet av enbart rektorer är pga. att de enligt skollagen skall ha insyn över hur verksamheten bedrivs samt skall kunna motivera de olika utvecklingsprocesser

---

⁹¹ A. Bryman, *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö 2007, s. 249.

⁹² *Ibid.*, s. 301.

⁹³ *Ibid.*, s. 307.

⁹⁴ *Ibid.*, s. 311.

⁹⁵ Skr 2003/04:49, s. 57.

skolverksamheten arbetar med, som i detta fall är integrationsprocessen. Enligt skollagen skall det pedagogiska arbetet och verksamheten samordnas av en rektor.⁹⁶ Personer med denna befattning bör ha en övergripande bild av skolans arbete som rör inkludering och en skola för alla.

Totalt intervjuas sju rektorer vid sju olika skolor. Alla skolor har specifika särdrag med en varierande struktur av elevsammansättning. Det är ett medvetet val att inte avslöja vilket område skolorna befinner sig i samt vilken status de har då rektorerna presenterar skolan för läsaren som på egen hand kan skapa sig en bild av skolan. På det sättet förebyggs kategoriseringen och förväntade föreställningar som hade kunnat uppkomma om skolorna identifierats av författarna. Fortsättningsvis kommer rektorerna benämnas med siffror 1 till 7.

4.2 Genomförande

Ett brev skrevs till rektorer där information kring undersökningen framgick (se bilaga 2). I brevet presenterades författarna och vad som ämnades undersökas samt hur lång tid det skulle ta att genomföra intervjun.⁹⁷ Det påpekades tydligt i vilken mån intervjudeltagarnas och områdets uppgifter samt integritet skulle skyddas.

Informationsbrevet skickades till samtliga högstadieskolor via email och det gjordes ett bekvämlighetsurval där samtliga rektorer som var tillgängliga intervjuades.⁹⁸ Med tillgänglighet menas rektorer som hade möjlighet att avsätta 45 minuter av sin tid till intervju. Email skickades ut till samtliga rektorer vid ett tillfälle, och telefonkontakt upprättades med dem som var villiga att delta i intervjun. Responsen via email var god vilket gjorde att tid och plats kunde bestämmas omgående, samtidigt som de som avböjt snabbt kunde uteslutas. När rektorerna besvarat emailen bestämdes tid och plats. Tre veckor avsattes för intervjuerna och under perioden var uppsatsförfattarna flexibla och mötte intervjudeltagarnas krav gällande tidpunkten och platsen för intervjun.

Båda uppsatsförfattarna var aktiva i diskussionen under intervjuerna. Frågorna konstruerades i syfte att intervjudeltagarna skulle få ge sina bilder av verksamheterna.

---

⁹⁶ Skollagen 2010:800, kap 2, 9 §.

⁹⁷ A. Bryman, *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö 2007, s. 131.

⁹⁸ *Ibid.*, s. 114.

Det har funnits medvetenhet att agera på så sätt under intervjuerna eftersom viljan har funnits att skapa en strukturerad miljö för undersökningen. Kontinuiteten i hur frågorna ställdes tillät författarna att rättvist tolka resultaten samt genomföra det sinsemellan intervjudeltagarna.

4.3 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet handlar om mätningarnas tillförlitlighet⁹⁹ och eftersom kvalitativ undersökningsmetod har använts finns det risker för feltolkningar av intervjudeltagaren, att personen i fråga är stressad, ofokuserad eller att miljön stör intervjun. Generella och förhastade slutsatser kan inte dras då deras ståndpunkter inte nödvändigtvis gäller för hela kommunen eftersom de inte behöver representera kommunens övriga skolor. Båda författarna har närvarat vid samtliga intervjutillfällen vilket är ett medvetet val. Utgångspunkt har varit begreppet intern reliabilitet där författarna tillsammans kommit överens om hur uppgifterna ska tolkas.¹⁰⁰ Eftersom intervjuerna spelats in kan själva inspelningen påverka intervjudeltagaren genom att hämma dennes frihet att uttrycka sig så som deltagaren önskar.¹⁰¹ Validitet innebär hur väl undersökningen lyckas mäta det som avsetts att mätas.¹⁰²

4.4 Forskningsetiska överväganden

Undersökningen har utgått från Vetenskapsrådets huvudkrav gällande forskning; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.¹⁰³ De etiska överväganden som gjorts i enlighet med Vetenskapsrådet är att censurera staden, området, skolan och intervjudeltagarna för att få dem att känna sig trygga med att svara ärligt på intervjufrågorna samt hysa full respekt för den personliga integriteten. I hänsyn till informationskravet valde författarna att upplysa om temat i

---

⁹⁹ Ibid., s. 86.

¹⁰⁰ Ibid., s. 257.

¹⁰¹ Ibid., s. 310.

¹⁰² Ibid., s. 88.

¹⁰³ Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Vällingby 2002, s. 6.

uppsatsen. Det poängterade också varför en valts samt villkoren för deltagande dvs. att det är frivilligt och att de har rätt att avbryta sin medverkan.¹⁰⁴ Hänsyn har tagits till konfidentialitetskravet och nyttjandekravet där känsliga uppgifter noggrant förvarat. Författarna klargjorde för intervjudeltagarna att uppgifterna enbart används till forskningsändamål. Rektorererna har könsneutraliserats för att försäkra om att inte den här aspekten skall påverka enskilda personer kan identifieras.¹⁰⁵

Samtyckeskravet har tydligt beaktats, intervjudeltagaren har självständigt fått bestämma villkoren för intervjun.¹⁰⁶ Enligt regel 3 skall ”de som medverkar i en undersökning ha rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor de skall delta. De skall kunna avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder för dem”.¹⁰⁷ Vid visat intresse av undersökning har rekommendationerna från Vetenskapsrådet följts och intervjudeltagarna har meddelats att de har rätt till att ta del av undersökningen.¹⁰⁸

4.5 Bearbetning och analys

Intervjuerna har spelats in med diktafon och därefter har intervjuerna transkriberats gemensamt av författarna, vilket underlättar tolkningen av materialet. För att redovisa resultatet på enklaste sätt har innehållet i intervjuerna delats upp i olika kategorier som genomsyrar samtliga samtal. Detta skedde efter att ett antal områden funnits som intervjudeltagarna kontinuerligt återkom till och utifrån det har resultatet strukturerats i tre huvudområden, nämligen 1) skolornas karaktär, språk, 2) trygghet och vuxensamverkan samt 3) faktorer för delaktighet. Genom att kategorisera på det här sättet har en analys av materialet redan utförts. I ett fall användes underrubriker för att förtydliga vilka diskussionsområden som förekommer.

---

¹⁰⁴ Ibid., s. 7.

¹⁰⁵ Ibid., s. 12-13.

¹⁰⁶ Ibid., s. 7-9.

¹⁰⁷ Ibid., s. 10.

¹⁰⁸ Ibid., s. 15.

5. Resultat

Nedan presenteras resultatet utifrån tidigare nämnda kategoriseringar.

5.1 Skolans karaktär

En inledande men öppen intervjufråga ställs till rektorer gällande vad som är specifikt för den enskilda skolverksamheten. Dessutom ställs en fråga kring vilka motiven är för att organisera verksamheten på skolan. Vid samtliga intervjuer svarar rektorerna med ett spontant begrepp som t.ex. mångkultur, invandrarelever, homogen grupp eller kulturell dominans i en speciell miljö. Bara vid två tillfällen betonas att det specifika med skolverksamheten är traditionell undervisning och fokus på kunskapsutveckling. En av rektorerna har en vision om en integrerande skola som vänder sig till samtliga elever i staden för att skapa en mötesplats. De rektorer som anser att verksamheten främst präglas av mångkultur poängterade att eleverna, även de som är födda i Sverige men har föräldrar med utländsk härkomst, känner tillhörighet med andra länder än Sverige. Den vaga anknytningen till sin stad och det svenska samhället betonas samt försök till motivering av vad som är aktivt medborgarskap.

Rektor 4 menar att trots att eleverna är födda i Sverige relaterar de till ett annat hemland och upplever inte sig själva som svenskar.

Rektor 5 upplevde att på grund av att eleverna relaterar till olika länder förutom det land de faktiskt är födda i förekommer det att de inte känner sig som fullständiga medborgare. Rektorn påpekar att det skapas en egen stat i staten i skolan.

På grund av den kulturella mångfalden tillkommer debatten kring flerspråkighet. Rektorerna påpekar att det finns fler språk som är mer dominerande än det svenska språket i vardagen. Tillsammans med språket hamnar kulturen i fokus, dvs. en stor kulturell blandning förekommer på vissa skolor.

Rektor 1 menar att det blir en homogen miljö och att den i sin tur blir speciell, som en liten egen ö. Arabiska är det dominerande språket bland eleverna. Det uppstår

svårigheter mellan olika grupper där hierarkier förekommer mellan språken. De arabisktalande eleverna bär den högsta statusen i rektor 1:s verksamhet.

Även rektor 4 påpekar att det mest talade språket inom deras verksamhet är arabiska, men lyfter att statuskampen ofta förekommer inom den arabiska gruppen, gällande dialekter och uttal.

De rektorer som lyfter kunskapen som grund för verksamheten fokuserar på att bedriva en traditionell undervisning. Fokus ligger på värdegrund och höga förväntningar på både elever och lärare. Eleverna motiveras till självständigt tänkande. Gott bemötande, positiv energi och god framtidstro betonas hos rektorer som påpekar att kunskapen och goda studieresultat är det som driver verksamheten framåt.

Rektor 3 säger att deras verksamhet grundar sig på fyra pelare: kunskap, trygghet, glädje och självständigt tänkande. Dessutom poängteras elevernas socioekonomiska bakgrund samt föräldrarnas goda utbildningsbakgrund. Stolthet är ett ord som skall förknippas med skolan.

Rektor 7 nämner dessutom goda elever som är väluppfostrade samt att goda studieresultat präglar skolans goda ambitioner.

5.1.1 Språk

En av frågorna i intervjuerna lyfter hur skolorna arbetar med språk och social utveckling. Flera rektorer menar att de respektive arbetssätt som valt i verksamheten oftast är beroende av hur skolan arbetar med språkutveckling, både hos barn som är flerspråkiga men även andra barn. Samtliga rektorer är eniga om att skolan i samtliga ämnen måste arbeta med det svenska språket. Rektorer för de skolor som anser sig vara mångkulturella påpekar att det är grunden för att undervisningen i samtliga ämnen ska bli begriplig. Flera av rektorerna lyfter komplexiteten med att arbeta med det svenska språket i samtliga ämnen och att det krävs kreativitet som pedagog att lyfta språket.

Rektor 5 menar tillsammans med sina kollegor att det har pågått ett fem år långt språkprojekt som ska göra samtliga lärare medvetna om hur de skall arbeta med

svenska i alla ämnen. Vid möten delar deltagarna med sig av erfarenheter och tips kring hur lärare kan göra för att lyfta språkförståelsen inom olika ämnen.

Rektor 2 säger att även om det förekommer att lärare som inte har svenska som sitt undervisningsämne upplever svårigheter, så kan de inte klara sig utan att arbeta med det svenska språket inom sitt ämne. Det är inte bara elever med flera språk utan även infödda svenska elever som behöver utveckla sitt språk.

Både rektor 1 och rektor 6 menar att svenskan är språket som genomsyrar vardagen och elevers kommunikation. Det finns inte allt för stora grupper med samma modersmål så talspråket blir svenska som medel för kommunikation. På detta sätt arbetar skolan automatiskt med svenskan.

Rektorer 1, 3 och 4 ser samband mellan social utveckling och språket. Rektor 3 poängterar att skolan bör ha lika höga förväntningar på den sociala aspekten hos eleverna som utvecklingen av språket. För ultimata utveckling krävs det att höga förväntningar riktas mot föräldrar och lärare. Rektor 1 menar att trygghet och samarbetande grupper är grunden för gott språk och social utveckling. Roller elever får i en grupp påverkar hur de utvecklar språket och relationerna. Rektor 4 menar dock att skolan måste arbeta med den sociala utvecklingen i samma utsträckning som språket. Eleverna måste få lära sig den svenska normen, både i språk och i sociala sammanhang.

5.2 Trygghet och vuxensamverkan

Alla skolor i undersökningen genomsyras av en viktig aspekt för hur verksamheten fortgår. Alla rektorer menar att sammansvetsade arbetslag samt goda och nära relationer till elever och föräldrar ger goda resultat. Individerna betonas i samspelet med andra, dvs. alla elevers behov måste tillgodoses. Det är lika viktigt att finna och bevara relationer sinsemellan. Flera rektorer påpekar att elevdelaktigheten är viktig men att fokus bör ligga på att lärare genom sin undervisning fångar upp elevernas intresse och ser förmågor hos eleverna.

Rektor 5 säger att framtidshoppet och tron på eleverna är en vital del av utbildningen. Eleverna litar på sina lärare och är i stort behov av att knyta an till vuxna. Lärares uppgift är att försöka behålla dessa elever, även under slitsamma

perioder. Det gäller inte bara enskilda lärare, utan helst en arbetsgrupp med lärare. Det krävs även att lärare sinsemellan stöttar varandra.

Rektor 4 menar att samspelet med hemmet är viktigt. Föräldrar har ibland svårt att förstå varför skolar arbetar efter ett visst arbetssätt och kan därför klaga på att skolorna är för slappa och inte har tillräckligt stränga disciplinåtgärder. Många föräldrar jämför den egna skolgången med barnens vilken kan skilja sig beroende på var och när föräldrarna gick i skolan. Det viktiga är att tydliggöra motiven för arbetssätt och innehåll i undervisningen.

Rektor 1 säger att deras verksamhet har valt ett arbetssätt som grundar sig i relationsbyggande och vuxennärvaro. Trygga elevgrupper skapas genom att bevara samma elevuppsättning under fler årskurser. Tanken är att grupperna ska känna sina lärare där de specifika lärarna har en inblick i nästan allt som händer. Lärarna följer sociala utvecklingen samt kunskapsutvecklingen i flera år hos samma elever. Nackdelen är, enligt rektor 1, att eleverna kommer lärarna för nära ibland och att lärarna får en föräldraroll i vissa sammanhang. Det här arbetssättet har visat sig ge lugn och ro på skolan.

I intervjun med Rektor 2 framkommer det att dennes skola har liknande arbetssätt som ovan nämnda där sammansvetsade arbetslag följer samma elevgrupp under hela högstadiet. Elever som inte uppnår målen är i behov av lärarnas och föräldrarnas stöd. Många motiverande samtal förs med föräldrar, som följs upp vid flera tillfällen. Det skapas även grupper med elever som behöver extra stöd för att tillsammans uppnå uppsatta mål.

Rektor 3 och 7 anser att föräldrar med akademisk bakgrund oftast är mycket aktiva i skolverksamheten. Det krävs goda relationer mellan skolpersonal och föräldrar för att genomföra vissa förändringar och arbetsmetoder. Enligt Rektor 3 utformas verksamheten på skolan utifrån skolans goda relationer med föräldrarna.

Rektor 6 lägger vikt vid att de är en mindre skolverksamhet vilket innebär att det finns möjligheter att arbeta nära eleverna och ge dem ett individuellt bemötande, både socialt och i undervisningen varje dag. Föräldrarna som valt den här skolan är mycket medvetna i sitt val och det finns ett gott samarbete mellan skolan och hemmet. Effekten av en liten verksamhet är att allt hörs och syns, när det sker en konflikt vet hela verksamheten om det.

5.3 Faktorer för delaktighet

Vi frågar rektorerna i intervjuerna om vilken uppfattning de har gällande elevers delaktighet i samhället. Vi vill dessutom veta om det finns några specifika faktorer som rektorerna tror skulle kunna gynna elevers delaktighet i sin stad och i det svenska samhället. Framtidsro är enligt flera av rektorerna viktigt för att eleverna ska vara nyfikna på samhället och att skolan ger möjligheter för dem att ge sig ut ur sina skol- och bostadsområden för att upptäcka sin stad.

För att eleverna skall se möjligheter menar rektorerna att skolan bör se helheten, utanför Sveriges ramar samt ge elever möjligheten att lära sig om vilka olika arbeten och utbildningar det finns att välja på. Skolan måste visa nyanser och variationer som finns i vårt samhälle. Tre av rektorerna förklarar deras misstro till integrationsprojekt vilka oftast är tillfälliga och avslutas när de behövs som mest.

Rektor 3 lyfter problemet med möten och tvåvägsprocesser. Konstlad integration är inget som skolan tror på. Fokus bör ligga på skolegregation istället för temadagar som inte fungerar väl. Elever måste få möjlighet att välja skolor där flertal elever får möjlighet att gå i skolor utanför sitt område eller sin socioekonomiska bakgrund. Svårigheten med temadagar är att undvika att prata i ett ”vi och dem” perspektiv och majoriteter samt minoriteter.

Rektor 2 menar att samhället måste möta skolan. Inom skolan finns olika bakgrunder hos eleverna och det behövs ingen åtgärd för att bryta segregation inom skolverksamheten.

Rektor 1 lägger stor vikt vid att homogena skolor måste avskaffas. Kulturella miljöer blir för starka och samarbetet med resterande delar av staden uteblir. Skolan måste ge eleverna möjlighet att lämna sina bostadsområden och möta andra elever. Både rektor 1 och 3 pratar om att kraften måste ligga i att lära sig både språkliga och kulturella kunskaper för en god framtid. Rektor 3 påpekar att skolan bör arbeta med svensk kultur inom kulturen. Rektor 1 menar att det är viktigt med svensk kulturkontext för det finns tendenser att ”vi” känsla skapas mot resterande delar av staden och att många integrationsprojekt spär på den illusionen.

Rektor 4 tycker att skolan måste lyfta fördelarna med elevernas bostadsområden, fina parker och andra resurser som finns tillgängliga så som idrottsplatser osv. Rektorerna måste avsätta pengar för utflykter ut i staden där elever får teater och andra

kulturella tillställningar. Även fritidshemmen måste våga ge sig ut i staden och upptäcka den med eleverna.

Rektor 6 lyfter föräldrars delaktighet som en viktig faktor. Föräldrarnas inställning till det svenska samhället påverkar hur motiverade barnen blir. Skolan måste lägga fokus på arbetet med värdegrund och skolans uppfostrande roll. Eleverna måste få möjlighet att vara med och ta beslut i skolan och känna på elevdemokratin. Detta måste tränas inom skolverksamheten för att eleverna skall ha möjlighet att delta i samhället.

Rektor 7 nämner flera faktorer där språket kan ses som en maktfaktor och där människor får möjlighet att välja var de vill bosätta sig. Flera elever från mångkulturella skolor måste få möjlighet att ta sig utanför dessa och gå i skolor med infödda svenska elever. Rektor 7 förklarar att tidigare elevflytt från en stadsdel till en annan har gynnat elevernas resultat.

Rektor 5 anser att företag och näringsliv måste bjuda in eleverna till möten och inte i form av prao-praktik utan kontinuerliga besök. Eleverna måste få en inblick i arbetsmarknaden.

En intervjufråga ställs i förhoppning om att rektorer skulle dela med sig av hur visionen om integration kommuniceras inom skolverksamheten, mellan ledning, lärare samt elever. Dessutom frågas intervjudeltagarna om det finns något samarbete mellan skolverksamheten och näringslivet. Samtliga rektorer lyfter näringslivet och dess betydelse för elevernas möjligheter och delaktighet. Samtliga rektorer poängterar även att det inte finns någon aktiv handlingsplan eller skrivna mål kring varken hur skolan arbetar med integration eller samspelet till näringslivet. Samarbetet med näringslivet har försämrats med åren p.g.a. dåliga ekonomiska resurser samt brist på tid. Det finns ingen tid till extra samarbeten. Det finns ännu mindre kraft och energi att bibehålla dessa relationer, påpekar vissa rektorer. Många rektorer har förhoppningar om att det skall vända i framtiden och att företag skall se eleverna som en resurs och som framtida arbetstillgång. Några av rektorerna är ense om att föräldrarna skall vara en viktig faktor och ligga i fokus för att utveckla en integrationsprocess.

Rektor 4 menar att deras verksamhet fokuserar på veckovis kontakt med föräldrarna där skolan uppdaterar kring hur eleven mår och presterar i skolan. Möten tillsammans med föräldrarna där skolan belyser verksamheten pedagogiskt och kunskapsutvecklande måste också hållas minst en gång per termin.

Rektor 1 menar att skolan måste ha en aktiv strategi för hur den skall arbeta och prata om integration inom verksamheten. Tyvärr handlar allt om skolresultaten och det pratas sällan om kopplingen mellan utanförskap och dåliga studieresultat, menar rektor 1.

Rektor 3 menar att skolan måste visa stark intolerans mot rasism och diskriminering och lyfta det med sina elever. Det gäller också att skolan för diskussionen med föräldrar och arbetar med vilka tankar och idéer de har gällande arbetet med främlingsfientlighet.

Rektor 5 tror på kommunikation och att vara lyhörd. Tron på att alla föräldrar har ett engagemang för barnen måste finnas. Skolan måste våga fånga upp, ifrågasätta och diskutera. Integrationen blir möjlig först när alla parter lyssnar på varandra. Att ha god kontakt med föräldrarna samt låta dem få en åsikt i både undervisning och verksamhet skapar integration som i sin tur gynnar eleven.

5.4 Sammanfattning

Rektoreernas svar på frågorna i undersökningen resulterar i tre kategorier samt en underkategori som dominerar intervjuerna. Rektorer diskuterar skolornas karaktär där elevsammansättning och arbetsmetod framgår. Språket blir en viktig aspekt i intervjuerna genom att alla rektorer på ett eller annat sätt framhäver språkets betydelse för skolornas elever. Vidare diskuteras vikten av att eleverna känner trygghet på skolan samt i vilken utsträckning vuxensamverkan påverkar skolverksamheten. Slutligen blir känslan av delaktighet ett viktigt tema under intervjuerna där olika aspekter framhävs för att beskriva dess effekter på elevernas skolgång.

6. Analys

6.1 Analys av skolans karaktär

Utifrån helheten av rektorers svar finns aspekten av att elevpopulationen blir ledande i val av arbetsmetod och klimatet på skolan. Enligt skollagen skall skolan anpassa sin arbetsmetod efter varje enskild elevs förutsättningar.¹⁰⁹ En tydlig medvetenhet kring den rådande elevpopulationen finns men det förekommer främst hos rektorer som betraktar sin verksamhet som mångkulturell. Rektorerna lyfter dessutom problematiken med att elever födda i Sverige, trots allt, relaterar sin identitet och tillhörighet till föräldrarnas hemländer. Enligt Elmeroth skall ledningen tillsammans med skolpersonalen skapa en atmosfär som är öppen och gemensamma normer som eleverna kan ta till sig.¹¹⁰

I resultatet ses dock en motsatt effekt. Skolans normer och elevernas uppfattning kring normerna skiljer sig så till vida att skolan har svårigheter med att få eleverna att känna sig som medborgare i Sverige. Enligt Bourdieu pratar och beter sig barn från minoritetsgrupper annorlunda i förhållande till normen i skolan då de hamnar i en främmande miljö.¹¹¹ Elmeroth påpekar i sin teori dessutom att skolor med vänlig och stödjande atmosfär har elever med effektivare och högre studieresultat. Vid de tillfällen då rektorer betonar att traditionell undervisning samt fokus på kunskap råder, visar det sig, att rektorer lyfter att eleverna presterar med goda studieresultat. Enligt rektorerna ställer deras skolor även höga krav på eleverna gällande kunskap samt självständighet och gott beteende.

Vygotskij lyfter den sociala kommunikationen. Skolan är ett forum för möte och enligt Vygotskij också för många det dominerande område för möte med andra under

---

¹⁰⁹ Skollagen 2010:800, kap 1, 4 §.

¹¹⁰ E. Elmeroth, *Alla lika – Alla olika (Skolsituationen för elever med båda föräldrar födda utomlands)*, Stockholm 1997, s. 49.

¹¹¹ A. Giddens, *Sociologi*, Lund 2007, s. 533.

vardagen.¹¹² Elever måste få möjlighet att möta andra elever med olika bakgrund. De flesta rektorer vi träffar påpekar att mångkulturella skolor ofta har grupper som anser sig tillhöra en specifik grupp, homogena grupper, där ett ”vi” perspektiv skapas. Vygotskij menar att risken finns att elever inte får en uppfattning av hur samhället ser ut i verkligheten och kan medföra att de skapar en felaktig uppfattning om resterande medborgare i staden.¹¹³

På alla sju skolor är rektorerna medvetna om integration och dess komplexa process. De flesta mångkulturella skolor som undersöks har en tydlig målsättning kring integrationsarbetet men saknar en handlingsplan för att uppnå målen. Endast en rektors verksamhet byggde på integrationstänkande samt interkulturellt arbetssätt. Lahdenperä menar i sin teori att en interkulturell lärandemiljö förutsätter att verksamhetsplanerna skall avspegla den rådande sammansättningen på skolorna. Genom att t.ex. arbeta efter ett mångkulturellt perspektiv förnyas skolan och det skapas en miljö som vänder sig till samtliga elever oavsett etnisk tillhörighet.¹¹⁴ Rektorn på den här skolan menar att genom att arbeta med integration, dvs. ta in elevpopulation med olika bakgrund och från olika socioekonomiska förhållanden blir fokus på individen snarare än kollektiva tillhörigheten så som etniskt ursprung.

6.2 Analys av språk

Bernsteins teori om barns skolgång och kopplingen till språket förekommer i rektorers uppfattning om den rådande problematiken med språk. Liksom Bernstein påpekar, att kultur och social kontext påverkar vilka språknormer som blir gällande,¹¹⁵ gör även rektorer det. Dominerande modersmål har vid flera tillfällen påvisat sig, enligt rektorerna, vara en svårighet vid skolgång. Modersmålet i sig är inte problemet utan snarare bristen på användningen av det svenska språket i elevernas vardag. Bernstein påpekar dessutom att bostadsområdet, val av skola samt möjligheten till att utveckla sina sociala nätverk utanför dessa områden kommer påverka språkutvecklingen.

---

¹¹² I. Bråten, *Vygotskij och pedagogiken*, Lund, 1998, s. 14.

¹¹³ G. Lindqvist, *Vygotskij och skolan (Texter ur Lev Vygotskij's "Pedagogisk psykologi" kommenterade som historia och aktualitet)*, Lund, 1999, s. 72.

¹¹⁴ P. Lahdenperä & H. Lorentz (Red.), *Möten i mångfaldens skola (Interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar)*, Lund 2010, s. 177.

¹¹⁵ J. Einarsson, *Språksociologi*, Lund 2004, s. 168.

Rektorer lyfter dessutom tyngden av att tillsätta språkresurser som skall bidra med att utveckla ett språk som blir ett verktyg för eleverna att använda. Rektorer poängterar språkets betydelse; genom modersmålsundervisning, svenska som andra språk samt svenskundervisning i samtliga ämnen arbetar skolan med att eleverna skapar sig en god grund. Dinvaout lyfter i sin artikel en aspekt som är avgörande för språket, vilket är modersmålsstatusen.¹¹⁶ Med detta menas att tvåspråkighet skall betraktas som en tillgång och att skolan bör ge eleverna möjligheten att använda båda språken kontinuerligt under utbildningen. Genom att få skolan att aktivt betrakta flerspråkighet som en tillgång erkänns värdet och statusen av språken. Dahl lyfter i sin teori problematiken med att ta till sig ett nytt språk. Förutom språkregler tillkommer dessutom normer och värderingar som ett språk bär med sig. Genom memsystem som Dahl påpekar förekommer utbytet av språk enklast, genom kulturen som råder och genom arv.¹¹⁷ Att avkoda majoritetsspråket är komplext och ju mer modersmålet skiljer sig från majoritetsspråket, desto svårare blir det att avkoda.¹¹⁸

Flera rektorer påpekar att modersmålet är viktigt för eleverna. En av rektorerna säger att inom grupper av elever med liknande modersmål förekommer hierarkier och kamper kring vem som har högst status gällande sitt språk, uttal och skrift. I Banks teori ligger språket som en identitetsmarkör. Det skapar en tillhörighetskänsla som lyfter individen men främst grupp tillhörigheten.¹¹⁹ Blob & Persson menar på att språket är en viktig faktor vid skapandet av elevers identitet och ger möjligheten att skapar positiva förhållningssätt till sin skolgång.¹²⁰

6.3 Analys av trygghet och vuxensamverkan

Alla rektorer betonar att elevernas behov måste tillgodoses vilket lägger ett tydligt fokus på individen. Det är i samspel med andra ett normativt samförstånd kring relationer enligt Habermas teori kan uppstå. I det här samspelet betonar rektorerna

---

¹¹⁶ A. Dinvaout, *The potentialities of children in a multi-cultural and multi-lingual context*, 2003, s. 139.

¹¹⁷ Ö. Dahl, *Språkets enhet och mångfald*, Lund 2000, s. 32.

¹¹⁸ Ö. Dahl, *Språkets enhet och mångfald*, Lund 2000, s. 134.

¹¹⁹ V. Lozic, *I historiekanonens skugga (Historieämne och identifikationsformering i 2000-talets mångkulturella samhälle)*, Malmö 2010, s. 37.

¹²⁰ M. Blob & H. T. R. Persson, *The multilingual school – how to establish spaces for negotiation*, 2003, s. 146.

vikten av goda relationer mellan elever, föräldrar, lärare och skolläring. En rektor säger dock att föräldrarna har svårt att förstå varför skolan arbetar på ett visst sätt vilket leder till klagomål och misstro mot skolan. Rektorn poängterar vikten av att motivera arbetsmetoderna. I relation till Vygotskijs krav på kommunikation mellan individer för att skapa förståelse bör skolan utgå från ett positivt bemötande där parterna möts och får förståelse för varandra.¹²¹ Enligt Vygotskij ska inte skolan enbart vara aktiv när det kommer till eleverna, utan även när det handlar om att bemöta föräldrarna och ge dem möjligheter att känna delaktighet i elevernas skolgång.¹²² Elmeroth lyfter skolläringens uppgift som bidrar med en god vuxensamverkan. Det innebär att skolor bör eftersträva en öppen atmosfär som öppnar upp möjligheter för elever, föräldrar och personal att samspela.¹²³ En rektor säger även att skolan utifrån dessa goda relationer utformar verksamheten.

En rektor på en mindre skola lägger vikt vid det individuella bemötandet som möjliggörs genom skolans storlek. Det är en skola som har som mål att integrera elever från alla delar av kommunen och där rektorn känner att samarbetet med föräldrarna är bra, speciellt då föräldrarna gjort ett medvetet val och är aktiva. Samtliga rektorer menar att samspelet mellan hemmet och skolverksamheten blir avgörande för hur väl verksamheten kan genomföras. Dewey lyfter dessutom individens roll och betydelse för samarbete. Han menar på att först i samspel med andra kan man utveckla sin egen roll och identitet.¹²⁴

6.4 Analys av faktorer för delaktighet

Integration innebär en process som skall underlätta för invandrare och nyanlända att ta del av samhället, dess rättigheter och skyldigheter utan att behöva överge sin egen kultur och språk.¹²⁵ Det finns ett antal faktorer som rektorer lyfter fram som nyckel till delaktighet i samhället. Framtidshoppet och tron på sig själv är viktigt att utveckla

---

¹²¹ I. Bråten, *Vygotskij och pedagogiken*, Lund, 1998, s. 14.

¹²² G. Lindqvist, *Vygotskij och skolan (Texter ur Lev Vygotskijs "Pedagogisk psykologi) kommenterade som historia och aktualitet)*, Lund, 1999, s. 72.

¹²³ E. Elmeroth, *Alla lika – Alla olika (Skolsituationen för elever med båda föräldrar födda utomlands)*, Stockholm 1997, s. 49.

¹²⁴ H. Egidius, *Pedagogik för 2000-talet*, Stockholm 2006, s. 66.

¹²⁵ Integrationsverket.se

hos eleverna påpekar samtliga rektorer. Vygotskij menar att skolor ofta har en mur runt sig som har egna rådande normer, värderingar samt syn på det övriga samhället.¹²⁶ Eleverna måste, enligt honom, få en möjlighet att gå utanför dessa murar. Skolorna skall inte bara tänka på lokal och nationell nivå utan också internationellt. En av rektorerna stödjer detta i sitt arbete och poängterar faran i att enbart se ”lilla” Sverige vilket resulterar i att skolan utesluter möjligheter och de stora arenorna. Enligt rektorn måste skolorna väcka intresse och nyfikenhet hos eleverna för vad som finns ute i samhället och dessutom utveckla ett internationellt perspektiv.

En av rektorerna anser att homogena skolor ska avskaffas och istället öppna upp för samtliga elever i staden att mötas. Lahdenperä lyfter i sin teori vikten av att ha mötesplatser som kommer öppna upp för att skapa nya nätverk.¹²⁷ Ett sådant arbetssätt skulle kunna överbrygga de sociala makthierarkierna som Bourdieu diskuterar.¹²⁸ Med interkulturellt arbetssätt kan skolorna skapa goda lärandemiljöer inom verksamheten där elevers olika tillhörigheter lyfts och betonas. Även språket, påpekar samtliga rektorer, är en faktor som påverkar delaktigheten. Säljö lyfter just vikten av att ha ett utvecklat språk.¹²⁹ Genom språket skapas kommunikation mellan människor, både i till skolverksamheten men också i samhället. På detta sätt kan individer utbyta erfarenheter. Samtliga rektorer påpekar att samarbetet med näringslivet är viktigt och en möjlighet för elever att lära känna arbetsmarknaden. Dewey förespråkar ett skapande av sociala aktiviteter mellan olika samhällsgrupper för att skapa gemenskap.¹³⁰ Näringslivet och skolorna bör alltså ha ett samarbete för att väcka kreativitet och eventuellt, framtida produktivitet.

Boendet, området och skolvalet är faktorer som både teoretiker och rektorer belyser som grundläggande för att lyckas i samhället. Bernstein är en av teoretikerna som belyser just hur bostadsområdet, statusen där och i skolorna påverkar vilka nätverk individer utvecklar samt vilket språk de tar till sig.¹³¹ Banks menar också att grupper som skiljer sig från normsättande gruppen, dvs. minoritetsbefolkningen också får det

---

¹²⁶ G. Lindqvist, *Vygotskij och skolorna (Texter ur Lev Vygotskijs "Pedagogisk psykologi" kommenterade som historia och aktualitet)*, Lund, 1999, s. 74.

¹²⁷ P. Lahdenperä, *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*, Lund 2004, s. 71.

¹²⁸ A. Giddens, *Sociologi*, Lund 2007, s. 123.

¹²⁹ R. Säljö, *Lärande & kulturella redskap (om läroprocesser och det kollektiva minnet)*, Falun 2010, s. 33.

¹³⁰ H. Egidius, *Pedagogik för 2000-talet*, Stockholm 2006, s. 66.

¹³¹ J. Einarsson, *Språksociologi*, Lund 2004, s. 168.

svårare att lyckas i skolan.¹³² En rektor menar att integrationsprojekt som bedrivs ute i verksamheterna är konstlade och inte fungerar. En annan rektor menar också att projekten inte gynnar integrationsprocessen utan snarare ökar ”vi och dem” känslan.

Pergar-Kuscer tar upp samband mellan socioekonomisk status och förutsättningar för att lyckas i skolan.¹³³ En rektor påpekar att eleverna i skolan blir som egna medborgare på en liten ö. Bostadssegregation och skolegregation bör debatteras, människor måste få möjlighet att flytta inom staden och välja skola menar rektorerna. Pergar-Kuscer menar att detta är verkligheten men lyfter skolans roll i det här. Hon menar att skolorna själva behöver agera för att hjälpa barnen ut ur utanförskapet.¹³⁴ Det innebär att skolan öppnar upp möjligheten för eleverna att möta individer med andra kulturella bakgrunder, språk samt förväntningar som kommer från olika hemmiljöer. Genom elevrörlighet över socioekonomiska och sociokulturella gränser skapas en integrationsprocess och språket blir en maktfaktor, påpekar en rektor.

---

¹³² V. Lozic, *I historiekanonens skugga (Historieämne och identifikationsformering i 2000-talets mångkulturella samhälle)*, Malmö 2010, s. 37.

¹³³ M. Pergar-Kuscer, *Compulsory education, equal opportunities and inequality due to a child's background*, 2003, s. 273.

¹³⁴ M. Pergar-Kuscer, *Compulsory education, equal opportunities and inequality due to a child's background*, 2003, s. 277.

7. Diskussion

Syftet med vår uppsats var att undersöka hur skolor, utifrån rektorers perspektiv som dess pedagogiska ledare, arbetar med mångfald vilket i vårt fall specifikt handlar om integration. Vi avsåg studera hur skolorna enligt rektorerna förhåller sig till styrdokumentet och elevpopulationen ur ett integrationsperspektiv. Vår avsikt har även varit att belysa de skillnader och likheter gällande integration som genom verksamheten kan bli synliga i kommunens undersökta skolor.

Faktorer som är av vikt för integrationsprocessen varierar i betydelse beroende på vilken skola som undersöks. Skolornas elever möter sällan andra elever med olika bakgrunder än deras egna. Det blir, enligt oss, problematiskt för eleverna att skapa sociala nätverk. Styrdokumentet framhåller vikten av att elever känner till närsamhället, vilket skolorna hade kunnat uppnå genom kunskapen som eleverna får av att möta elever från olika delar av kommunen.

Vi kan tydligt se skillnader i hur skolorna i kommunen bedriver sin verksamhet. Studien visar att elevpopulationen blir avgörande för hur styrdokumentet tolkas samt verksamheten bedrivs i ett integrationsperspektiv. En del skolor fokuserar på möten och modersmålsresurser medan andra skolor på traditionell undervisning. Skillnaderna visar sig även i hur rektorerna motiverar vad viktig och relevant kunskap är för att eleverna skall känna delaktighet i samhället. Det framgår även vilket inflytande språket får på skolor, där det får ett stort utrymme samt där det arbetas genomgående med svenskan i alla ämnen. Här får även elevernas modersmål ett stort utrymme. De skolor som inte behöver ta hänsyn till dessa aspekter kan fokusera på att ge eleverna en traditionell och individuell kunskapsutveckling.

För att uppnå dessa mål behöver skolorna, enligt oss, anpassa undervisningen till varje elevs förutsättningar där modersmålet, genom att hemspråksundervisningen sätts i samma kontext som svenska språket, skapar en kontinuerlig användning av båda språken. Att elever får möjligheten att bli antagna på skolor utanför sitt område kan

göra processen enklare. Variationen i språkkunskapen som finns på olika skolorna idag har enligt oss lett till svårigheter att uppnå mål.

Eftersom föräldrasamverkan i skolorna varierar drastiskt beroende på vilken rektor vi intervjuade är det troligt att den i vissa fall, utifrån målen i styrdokumentet, inte fungerar. Forskning, styrdokument och rektorerna själva framhäver föräldrasamverkans betydelse för elevernas skolgång. Det som vi främst lade märke till var attityder till föräldrasamverkan. Där föräldrasamverkan fungerar som bäst kunde vi se att rektorerna var måna om att föräldrarna visste vilka rättigheter eleverna hade samt i vilken mån de kunde påverka. Det ligger på alla skolans ansvar och intresse att skapa goda relationer med föräldrar. I de skolor där föräldrasamverkan är bristande är det, enligt oss, p.g.a. svårigheten från skolans sida att möta hemmet i en öppen dialog.

För rektorerna var det även viktigt att inge framtidstro hos eleverna, speciellt på de skolor där eleverna p.g.a. sin bakgrund är en minoritet i samhället. Tillsammans med rektorerna kan vi komma överens om att skolorna behöver aktivt söka kontakt med näringslivet men det förutsätter även att näringslivet öppnas upp och tillåter elever att ta del av framtiden som de ofrånkomligt kommer möta.

För att skapa en genuin integrationsprocess krävs det, enligt oss, att alla skolor genomgående arbetar med integration. Detta kräver ett interkulturellt arbetssätt som genomsyrar verksamheten. Vi tror även att lärare behöver fortbildas i hur de ska arbeta interkulturellt samt få möjlighet att utbyta erfarenheter landet runt, eftersom verkligheten ser olika ut över hela landet.

Skolornas arbetssätt genomsyras av sammansvetsade arbetslag som skall ge trygghet för eleverna. Skolorna arbetar med god anknytning till styrdokumentet men trots det känner eleverna på flertal skolor ett utanförskap. Enligt oss kan det bero på, som vi tidigare nämnt, att styrdokumentet saknar verklighetsförankring vilket försvårar för skolorna att uppnå generaliserade nationella mål då skolornas verksamheter samt vardag skiljer sig åt så pass mycket.

Samtliga skolor vi undersökte saknade aktiva handlingsplaner eller skrivna mål för hur de ska arbeta med integration och samspela med näringslivet. Det går emot vad kommunen har bestämt. Det skall i lokala arbetsplaner framgå hur skolan avser att arbeta för att ge alla elever de bästa förutsättningarna för att nå målen. Att alla skolor vi undersökt saknar sådana arbetsplaner visar på att eleverna inte får de förutsättningar de har rätt till. Ett annat dilemma med avsaknaden av handlingsplaner

och mål är att skolorna lämnas oförberedda på framtiden. Människor flyttar konstant på sig vilket förändrar elevsammansättningen på skolorna. Även om skolorna har en särskild elevsammansättning idag är den inte statisk, skolorna bör förutsätta att det sker en förändring i framtiden.

Slutligen visar studien att det finns stora skillnader i hur skolorna bedriver verksamheter, och det syns i kommunens samtliga skolor vi undersökt. Enligt oss innebär det att eleverna i kommunen inte får en likvärdig utbildning vilket tyder på att skolorna inte uppnår målen i styrdokumentet.

De direkta konsekvenserna av examensarbetet för oss som blivande lärare är att vi fått en väldigt bra inblick i skolans organisation. Det har förberett oss på verkligheten vi kommer möta i vår yrkesutövning. Skolan förändras i takt med samhället vilket kräver en god förberedelse för att möta kommande generationer. Vi har insett vilken betydelse avsaknaden av tydliga verksamhetsplaner samt utebliven förberedelse har haft för skolorna i kommunen. Med vår nya insyn hoppas vi kunna arbeta för en tydlig arbetsplanering och målsättning ute i verksamheterna.

Våra empiriska data insamlades genom kvalitativ undersökningsmetod där vi ställde öppna frågor till rektorerna kring deras verksamhet. Intervjufrågorna konstruerades för att inte peka ut särskilda skolor, utan för att ge en överblick för hur verksamheten fortlöper. En annan anledning till att frågorna är öppna är att vi inte ville få på förhand utformade kategorier och svar.

Vi fick utifrån rektorers synpunkter tolka oss till hur skolornas verksamhet såg ut. Det svåra med att genomföra semistrukturerade intervjuer är att vi själva tolkar resultatet. Omedvetet kan vi påverkas av de frågor vi konstruerat samt hur vi väljer att tolka dessa. Metoden vi valde gav oss dock en möjlighet att få insyn i skolorganisationerna på ett sätt som kvantitativa undersökningsmetoden inte hade kunnat ge oss. Eftersom vi intervjuade sju rektorer vid sju olika skolor kan vi inte generalisera resultaten som gällande för hela kommunen. Vi har dock fått en god inblick i vilka tendenser som kan ses bland olika skolor. Det som kan påverka trovärdigheten i studien är att intervjuerna genomfördes vid en viss tidpunkt, då rektorerna kanske var tillfälligt stressade, arga, eller glada. Om de fått liknande frågor, vid en annan tidpunkt, kanske de svarat annorlunda.

De teoretiska perspektiven som vi använde oss av för att analysera det empiriska materialet hade alla en sociologisk utgångspunkt. I vår studie av skolan som en del av samhället har vi försökt förstå hur människors handlingar, identiteter, grupprelationer,

sociala- och ekonomiska strukturer påverkat skolans förhållningssätt gentemot samhället. Vi har studerat vårt empiriska material med en konstant närhet till våra teorier vilket har gett oss de slutsatser vi kommit fram till.

Vår studie hade som mål att ge en överblick över hur olika skolors verksamheter i kommunen ser ut, utifrån ett integrationsperspektiv. Då större delen av forskningen idag utgår från att skilja på ”mångkulturella skolor” och ”skolor med enbart svenska elever” var vår utgångspunkt att se förbi stigmatiseringen som sker när skolor pekas ut och istället fokusera på att undersöka skolornas verksamhet utifrån de kommunalt och nationellt fastställda målen som alla skolor skall arbeta med. Att rättvist och jämbördigt undersöka skolornas verksamhet för att sedan komma fram till slutsatser möjliggör en bredare förståelse kring problematiken med dagens skolor då de trots allt existerar jämsides varandra och bör därför undersökas på liknande sätt.

De förändringar av skolans verksamhet som vi gärna vill se är införandet av kravet på social läroplan som ska stärka och främja utvecklingen av sociala färdigheter hos alla barn. Språket är nyckeln till hur väl elever lyckas i skolan och genom att skapa en tydlig arbetsplan samt målsättning kan skolorna få bukt på problemet. Även om den sociala aspekten redan förekommer i Lgr 11 vill vi gärna se en tydligare struktur och där målsättning inte bara rör kunskapsbiten.

För fortsatt forskning kan det vara av intresse att studera fler aspekter av mångfald. Undersökningen kan utökas till fler skolor samt kommuner och genom att ta in elev- samt lärarperspektiv finns det möjligheter att få en generaliserad bild av skolornas verksamheter.

7.1 Slutsats

Det finns en medvetenhet bland rektorerna kring vikten av ett integrerande arbetssätt. Men skolornas verklighet i kommunen skiljer väldigt mycket sinsemellan vilket resulterar i att skolorna har olika förhållningssätt till att tolka kommunala och nationella styrdokument. Det har sitt ursprung i skolornas varierande elevsammansättningar, vilket är ett problem i kommunen i sig. Alla skolor saknar tydliga handlingsplaner och målsättningar för att ge eleverna möjligheter att möta resten av kommunen och samhället, det vi kallar för integration. Det innebär att

eleverna inte får den likvärdiga utbildningen som ska tillhandahållas av skolorna vilket blir problematiskt för både elever som inte når upp till de uppsatta målen, och för skolorna som inte följer statligt och kommunalt fastställda riktlinjer.

Referenslista

- Blob, Mathias & Persson, H. T. R. *The multilingual school – how to establish spaces for negotiation*. I Ross, Alistair. (2003). *A Europe of Many Cultures (Proceedings of the fifth Conference of the Childrens 's Identity and Citizenship in Europé Thematic Network*. London: CiCe.
- Bouakaz, Laid. (2009). *Föräldrasamverkan i mångkulturella skolor*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, Alan. (2007). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Bråten, Ivar. (1998) *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Bunar, Nihad. (1999). *Skolan mitt i förorten (Fyra studier om segregation, integration och multikulturalism)*. Eslöv: B. Östlings bokförlag Symposion.
- Concha, Hernán. (2007). *Modersmålsundervisningen i Malmö (En krönika)*. Malmö: Serviceförvaltningen.
- Dahl, Östen. (2000). *Språkets enhet och mångfald*. Lund: Studentlitteratur.
- Dinvaut, Annemari. *The potentialities of children in a multi-cultural and multi-lingual context*, I Ross, Alistair. (2003). *A Europe of Many Cultures (Proceedings of the fifth Conference of the Childrens 's Identity and Citizenship in Europé Thematic Network*. London: CiCe.
- Duroj, Helena. (2001). *Kritisk utbildningskrift nummer 101*. Solna.
- Egidius, Henry. (2006). *Pedagogik för 2000-talet*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Einarsson, Jan. (2004) *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Elmeroth, Elisabeth. (1997). *Alla lika – Alla olika (Skolsituationen för elever med båda föräldrar födda utomlands)*. Stockholm.
- Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt. (2006). *Sociologiska perspektiv (Grundläggande begrepp och teorier)*. Lund: Studentlitteratur.
- Evenshaug, Oddbjörn & Hallen, Dag. (2001) *Barn och ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

- Gadler, Ulla. (2011). *En skola för alla – gäller det alla? (Statliga styrdokumentets betydelse i skolans verksamhet)*. Göteborg: Intelecta Infolog.
- Giddens, Anthony. (2007). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Gustafson, Katarina. (2006). *Vi och dem i skola och stadsdel (Barns identitetsarbete och sociala geografier)*. Uppsala: Uppsala University Library.
- Gustafsson, Jan-Eric. (2011). *Kommunaliseringen av skolan (Vem vann – egentligen?)*. Stockholm: Ekerlids Förlag.
- Kommun X. (2004) Skolplan för kommun X.
- Lahdenperä, Pirjo. (2004). *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lahdenperä Pirjo & Lorentz Hans (Red). (2010). *Möten i mångfaldens skola (Interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar)*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, Gunilla. (1999) *Vygotskij och skolan (Texter ur Lev Vygotskij's "Pedagogisk psykologi) kommenterade som historia och aktualitet)*. Lund: Studentlitteratur.
- Lorentz, Hans. (2007). *Talet om det mångkulturella i skolan och samhället (En analys av diskurser om det mångkulturella inom utbildning och politik åren 1973-2006)*. Lund: KFS AB.
- Lozic, Vanja. (2000). *I historiekanonens skugga (Historieämne och identifikationsformering i 2000-talets mångkulturella samhälle)*. Malmö: Holmbergs.
- Maltén, Arne. (1988). *Vad är kunskap?*, Borås: Centraltryckeriet.
- Pergar-Kuscer, Marjanca. *Compulsory education, equal opportunities and inequality due to a child's background*. I Ross, Alistair. (2003). *A Europe of Many Cultures (Proceedings of the fifth Conference of the Children's Identity and Citizenship in Europe Thematic Network)*. London: CiCe.
- Regeringen. <http://regeringen.se/sb/d/2279> (2012-02-25)
- Regeringens skrivelse 2001/02:129. (2001). *Integrationspolitik för 2000-talet*. Stockholm.
- Regeringens skrivelse 2003/04:49. (2003). *Lokalt utvecklingsarbete i städerna*. Stockholm.
- Runfors, Ann. (2004). *SOU 2004:33: Kunskap för integration (Om makt i skola och utbildning i mångfaldens Sverige)*. Stockholm.

- Runfors, Ann. (2010). *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar (En studie av hur invandrarskap formas i skolan) 2:a upplagan*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.
- Skolverket. (1992). *Rapport nr 5 om undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk*. Stockholm: T-tryck.
- Skolverket. (2010). *Skollagen 2010:800*.
- Skolverket. (2011). *Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*.
- Skr 2001/02:188. *Utbildning för kunskap och jämlikhet – regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbete i förskola, skola och vuxenutbildning*.
- SOU 2002:121. *Skollag för kvalitet och likvärdighet*. Betänkande av 1999 års skollagskommitté.
- Säljö, Roger. (2010) *Lärande & kulturella redskap (om lärprocesser och det kollektiva minnet)*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vällingby: Elanders Golab.

Bilaga 1

Intervjufrågor till rektor

1. Vad i organisationen uppfattar du som specifikt för er skola?
2. Vilka är motiven för att organisera utbildningen för eleverna på det sätt som råder på er skola?
3. Vilka positiva respektive negativa konsekvenser uppfattar du avseende den rådande arbetsformen?
4. Hur uppfattar du elevernas språk- och sociala utveckling i förhållandet till ert arbetssätt?
5. På vilka sätt leder analysen av elevernas resultat till insatser på kommun, skol och elevnivå?
6. Vilka faktorer ser du som viktigast för att inkludera eleverna på skolan i det svenska samhället?
7. Hur kommuniceras visionen om integration i skolan mellan rektor, lärare och elever?
8. Hur ser du på samarbete mellan din skola och näringslivet?

Bilaga 2

Brev till rektorer

Hej!

Vi är två lärarstudenter på Malmö högskola som läser vår tionde och sista termin. Vi har precis börjat skriva vårt examensarbete och behöver därför Din hjälp. Uppsatsen lyfter skollagar och jämför dem i teorin i förhållande till praktiken. Vi har avgränsat oss till ämnet mångfald och är intresserade av att se hur olika skolor arbetar med detta, både i de skolor som anses vara mångkulturella samt skolor som har flest infödda svenska elever. Vi har valt att fokusera på kvalitativ undersökning som vänder sig till rektorer på högstadieskolor.

Vi skulle vara tacksamma om Du kunde tänka dig att avsätta ca 45 min för att ställa upp i en intervju. Intervjun spelas in enbart för att underlätta för oss då vi eftersträvar en följsam intervjuform. Vi är flexibla med tider, men helst innan vecka 8.

Du som deltagare är anonym, likaså skolan och området.

Hör av dig via email eller så kan du nå oss på telefon